

KURYER LITIEWSKI

W WILNIE dnia 31 Września V. S. ROKU 1807

S. PETERSBURG VS. d. 10 Września. Prezydent sądu cywilnego Kurskiego stanu konsyliarz Puzanow uwalnia się od obowiązku dla słabości zdrowia. Woroneżskiego sądu głównego Prezydentem został Kolleski Konsyliarz Nienarokomow. Kurskiego cywilnego sądu konsyliarz Andreianow. Aktualny stan konsyliarz Puszkina w nadgodę za usług otrzymał order S. Anny z klasy.

Handel z Chinami jest kwitnący w mieście Kiachta; przez miesiąc luty zamieniono tam Rosyjskich towarów za 412 tysięcy rubli, cudzoziemskich za 598 tysięcy, między temi samego sukna za 386 tysięcy. Z Chin wzięto herbaty za 408 tysięcy, kitaiów za 566 tysięcy; zostało jeszcze w gościnnym domu do zamiany krajowych i zagranicznych towarów na 918 tysięcy rubli.

NEAPOL d. 15 Sierpnia. Okręt przybyły z Tunisu dał wiadomość następującą. Na początku Maja między Beiem wspomnianego miasta i Algierskim Deiem powstała kłótnia o granice; ztąd wojna. Ruszają w pole wojska z obu stron dość liczne; pierwszy bitwy los Tunetańczyków sprzyjał tak dalece, iż miasto Constantinę oblegli. Sam Bey nie był obecny w obozach między jego namiestnikami panowała niezgoda; i musieli zanieść przedsięwzięcia; Bey o tem przestrzeżony opuszcza Tunis, pośpiesza do wojska prowadząc w posilku wiele tysięcy konnych Arabów z 20 tysiącami ludu pieszego; i najwyższą komendę oddaje wodzowi Sidi Jusuf na dawnych wojnach doświadczonemu, z rozkazem ażeby zagałał kampanią, i każdego żołnierza bez sądu rozstrzelał, który nie dotrzyma kroku przed nieprzyjacielem.

Z taką instrukcją Sidi d. 11 Czerwca poszedł, i d. 25 stanął przy granicach Algierskich; gdzie wojsko Deia znalazł obozem stojące nad rzeką Sarata. Przeszedł ją d. 13 lipca wódz Tunetański; uderzył na przeciwników; i odniósł zupełne zwycięstwo. Po dwudniowym spoczynku zwycięzca idzie dalej, a doścignowszy uciekających do poddańca się wzywa; co gdy odmówili w pień wszystkich wycięto. W dwóch bitwach Algierscy utracili zabitych ludzi, ranionych; ięńców więcej 50 tysięcy, armat 52, moździerzy 18, 10 skrzyń napełnionych złotą monetą; wiele innych skarbów, zabrano im 12 tysięcy wielbłądów; oboz, amunicję. Z powodzenia korzystając Sidi obległ Constantinę i wkrótce dobywszy, przez Bonę ruszył do Algeru. Co słysząc Dey zagrożony; zabronił w całym mieście wszelkich rozrywek, ażeby lud zatrudniał się jedynie przygotowaniem do obrony. Szczęście to jest dla narodów handlujących na morzu śródziemnym, że dwa najmocniejsze państwa między Afrykańskimi zatrudnione wojną siły swoje

niszczyć zaczęły; dla tego dziś żegluga jest spokojna, i brzegi Woskie od narażów zbojeckich bezpieczne.

Od kilku miesięcy wiele tysięcy ludu pracowało nad robieniem drogi wygodnej od przedmieścia Capodichino przez blizkie góry; nakoniec dzieło jest dokonane, zniżone gór wierzchołki, wypełnione przepaści, zrównane doliny pod dozorem inżyniera Avellino; droga nowa Napoleonową nazwana; d. 14 Król Józef raz pierwszy przechadzał się po niej. Wyrok tego względem uwolnienia i za granicę wysłania kilkuset osob wchodzących do ostatniego śpisku wziął skutek; odtąd nie słyszemy o żadnym rozruchu w prowincjach Neapolitańskich, Angielskie i sycylijskie eskadry mało rzadko pokazują się u brzegu; żadna nie nie przedsięwzięła. Jedna w państwie Kościelnym na ląd wysadziła brata sławnego Fra Diavolo z kilkudziesiąt towarzyszami, którzy niewiadomo gdzie poszli. Z Włoch północnych zaczynają do nas przybywać wojska Francuzkie; zaczęto mówić o wyprawie na Sycylię; lecz potęgi morskiej niema.

HAMBURG d. 5. września. Wyszło opisanie stanu dzisiejszego Danii, którego osnowę kładniemy. Składa się Królestwo z wysp Zelandyi Fionii, 20 mniejszych, które mają dusz ogółem 600 tysięcy; z Jutlandyi która ich liczy 500 t. Sleswick 500; Holsztynu 400 t. Norwegii gdzie jest million, Islandyi, Feroe gdzie 120 t. Nakoniec ma Dania Tranquebar miasto w Indyi wschodniej; wyspy ciarowe S. Jana Tomasza; Krzyża w zachodniej i kilka zamków w Afryce na brzegu Gwinei. Angliści lądować nie chcieli w Norwegii wiedząc; iak silny odpor dali obywatele Karolowi 12; anież w Jutlandyi, Sleswicku, Holsztynie; znając iż tu wojska Duńskie łatwo być mogły zasilone przez Francuzów. Do wysp flottami niezliczonymi opasanych wtargnęli; lecz i tam omylić się może nieprzyjaciel.

Wojsko regularne Duńczyków wynosi ogół 42 t. Norweganów 54 t. Żołnierz przez część zaciągły jest na całe życie; rezta na lat kilka; w ćwiczeniu przynajmniej równy Anglikom, w mężstwie i wierności nikomu pierwszeństwa nie ustąpi. Cudzoziemców tu niema iak w armii Pruskiej; zaciągnięni w prowincjach blizkich Niemiec na wojnie z rodakami zachwiać się mogą. Brytannów nienawidzą. Ma jeszcze Dania i Norwegia milicyą r. 1801 po bitwie z Nelsonem stoczony uformowaną regularnie przez następcę tronu, i do 100 t. podniesioną; w okolicznościach dzisiejszych będzie liczniejsza. Od wspomnioney epoki port Coppenhagi, w którym zawiera się cała flotta z 21 okrętów liniowych, 11 fregat, 50 mniejszych statków złożona; znacznie utwierdzony został.

Wiadomo co uczynił Nelson, 1200 armat stawił przeciw 580, wziął i spalił jedną po drugiej batterye pływające, lecz stracił 2665 ludzi, iak później wyznał Admiral Parker naczelnik jego po zaszczyt klótni; Duńczyków nad 1200 nie zginęło. Batterye lądowych nie dobywali Anglicy, owszem widząc blizkie od nich dla swoich okrętów niebezpieczeństwo do ugody wezwali, którą przyjął następca tronu, bo nie tajne były onemu okoliczności zmienione na północy w tymże czasie. Kule i bomby nieprzyjacielskie nie padały do miasta, również iak r. 1700, gdy pod Karolem 12 Angielska, Hollenderska, i Szwedzka flotta bombardowały. Dziś przeto z równą łatwością Duńska stolica może być broniona od morza, bez floty nawet, której nie uzbroiono wcześniej; byłaby również Anglikom nie dostępną od lądu, gdyby cokolwiek więcej lądowego żołnierza znalazło się w Zelandyi; ale ten do Niemieckich granic dawno był zciągniony.

Dania liczy 2500 statków kupieckich, maytków 20 t. jednych i drugich część wielka handel dziś prowadzi po wszystkich morzach świata na wieżę traktatów, nie wiedząc iakie niebezpieczeństwo grozi oyczyźnie. Mogą jednak Duńczycy i Norwegianie uzbroić floty i korszaków, a brzegi na kilkaset mil rozległe nie tylko opatrzyć, ale nawet handel Angielski zniszczyć na morzach północnych, później teatr wojenny przenieść do kraju nieprzyjacielskiego, który mniej jest odwarowany z tej strony, iak od Francuzkiej ściany. Komunikacya Dania z Norwegią przecięta być nie może; dość jednej nocy na przejście ciąsniny pod okiem nawet floty Angielskich. W Cattegat żegluga niebezpieczna; skały tu są straszliwe, niech tylko na brzegach będą zgaszone ognie, które gościnnym żeglarzom nie zaś nieprzyjaciółom przyswiecać powinny.

Ciąsnina Sund przedziela Zelandyę od Scanii; Cronenburg od Helsingburga jest oddalony stop 14 t. więc batterye szkodzą nie wiele przechodzącym okrętom. Sund dzieli się na 3 kanały, pierwszy między Scanią i wyspą Saltholm: tu okręta przechodzić nie mogą; druga między Salt. olm i Amack; tędy idą największe statki; gdyby Salt. olm uzbroioną była, nie przejdzie żaden; trzeci między Amack i Zelandyą, tu jest port Coppenhagski. Belt wielki i mały także łączą morze północne z Bałtykiem; trudne jest w nich przejście flottom, byłoby niepodobne, gdyby Duńczycy z położenia wysp leżących we środku i wielu przygórków daleko w ciąsninę zachodzących korzystać chcieli; dzieło trudne, lecz duch obywatelski, mocniejsza nad wszystko potrzeba rzecz ułatwi.

Niech tylko obywatel każdy stanie się dzisiaj maytkiem lub żołnierzem; niech wychodzą ze wszystkich brzegów floty i ku zniszczeniu Anglików; niech ci nie znajdą nigdzie przytułku spokojnego wystawieni na morską nawałność; niech przystęp do lądu będzie im zamknięty, ażeby wodę i żywność z kraju swego zprowadzali; niech rycerstwo Duńskie nawet w mniejszej liczbie śmiało czyni w otwartym polu. Godni chwalebnej pamięci przodków, nabędą prawo iak oni dn nieśmiertelnej sławy, występą czoło i wybor wojsk Brytańskich, łącząc okręta swoje z Europejskimi flottami, przeniosą do Anglii teatr klęsk tak dawno niszczących

narody lądowe. Przystoi dawnym zwycięzcom i zdobywcom Brytanii drogę otworzyć do zemsty sprawiedliwej, a chorągwie Kanuta W. na murach Londynu upokorzonego utkwic obok знамени Napoleona.

Do głównej kwatery Królewicza Fryderyka w Kiel miała przyjść wiadomość, że G. Peymann na czele Coppenhagskiego garnizonu uczynił wielką wycieczkę. Bitwa krwawa, klęska z obu stron straszliwa, chociaż jeszcze nie wyszczególniona, Anglicy 500 jeńców utracili. Królewski zamek Frederiksburg był przez nieprzyjaciół oszańcowany potężnie; po wszystkich oknach stały działa. Wódz Duński szelac do niego kazał, wszystko z ziemią zrównać, pożar granatami sprawił; pierzchneli z tego miejsca Anglicy opuściwszy armat 16. Korpus z Studentów złożony pod przewodnictwem Marszałka dworu Hauch szedł w przedniej straży, przystąpił do szturm, i najwięcej dokazał. Według innego doniesienia Anglicy zdobyli fregatę Duńską z Norwegii płynącą, która przez godzinę opierała się okrętowi liniowemu; lecz Admiral Bille zatopił i zabrał wiele nieprzyjaciółom statków przewozowych. W drugiej stronie z Nyborga do Corsoer przepłynęły się w nocy 2 bataliony szelców Duńskich. Takim sposobem powiększa się coraz bardziej potęga G. Castenskiold; lecz o jego czynnościach ku oswobodzeniu Coppenhagi nic nie słyhać, tylko że zepędził strażę Angielską od Roskild. Podobno dla tego nic nie przedsięwzię, iż nie ufa milicyom i nowozaciężnym rolnikom do rozprawy z liczniejszym i regularnym żołnierzem. Nadbrzeża Jutlandyi, Sleswicu, Holsztyńskie, i Fionii tak są osadzone, że niepodobno będzie nieprzyjaciółom z największą nawet potęgą tu lądować.

BERLIN d. 8 Września. Goniec od Marszałka Brune przysłany z Stralsundu przyniósł wiadomość niespodzianą o poddaniu się wyspy Rugen. Wódz Francuzki czynił gotowość do wprawy, i miał już zebranych więcej 300 rozmaitych statków, które armią przenosić wkrótce z lądu miały; lecz d. 7 rano Gubernator Szwedzki wspomniany wyspy uczynił odezwę do ugody, i tegoż dnia z G. Keille kapitulacją podpisał, której mocą wojska Napoleonowe d. 9 powinny wkroczyć do Rugen. Szwedom pozwolono dziś na okręta siadać; dzieło ukończą d. 20 ponieważ zabieranie iazdy więcej czasu potrzebuje. Sam Król Gustaw Adolf przed umową d. 5 oddalił się do Szwecyi, wojska jego na wyspie nie przenosiły 14 t. Do kapitulacji należą wszystkie wyspy mniejsze.

Pisma nasze roztrząsają dziś pytanie, czyli Fryderyk 3 powinien stolicę obierać nową, albo do Berlina powrócić; pobudką do tych uwag była powieść podobno bezdowodna, że ten Monarcha w Królewcu zamysła mieszkanie założyć, widząc dziś dawną stolicę Królestwa blizką granic i otwartą. Wspomniane zaś pisma dowodzą że Berlin dostatecznie jest zasłoniony twierdzami Spandau, Cüstrin, Stettin, ma pałace Królewskie, iakie z kosztem wielkim indziej budować trzeba, ma zbrojownie, koszary, ludność wielką, drogie Prusakom pamiątki w grobie W. Fryderyka, posągach Schwerina Keitha, Winterfelda, Ziethena, Seidlitz. Dziś Monarchia Pruska jest obszerniejsza i ludniejsza, niż była w początkach panowania Fry-

deryka 2; niebezpieczeństwo dawniejszej stolicy groźne odwrócić może wojsko liczne i dobrze ćwiczone.

D. 1 w obozach Francuzkich i prowincjach Niemiecich na lewym brzegu Elby leżących ogłoszony został wyrok Napoleona d. 18 sierpnia, który przepisywał, iż odąd kraj Brunswicki, Marchia, Magdeburg, Halle, Hildesheim, Goslar, Halberstadt, Hohenstein, Quedlinburg, Mansfeld, Eichsfeld, Trefurt, Muhlhausen, Nordhausen, Stolberg, Hesse Cassel, Rhinteln, Schaumburg, Schmalkald, Katzenelbogen, Goettingen, Grubenhagen, Elbingerode, Osna-bruck, Paderborn, Minden, Ravensburg, Rittberg składać mają Lowe Królestwo Westfalskie. G. Lagrange, konsyliarze stanu Beauhot, Jollivet, Simonieon przeznaczeni są do urzędzenia kraju przed d. 1 października; wtenczas albowiem Król Hieronim rządy ma objąć; i konstytucją ogłosić. Dozor najwyższy jest poruczony wice Connetablowi Bithier, i G. Clarke Ministrowi wojennemu. Uważamy, że między wyliczonymi w górze krajami nie są położone Frizya Wschodnia, Munster, Hannoveru część znaczniejsza, Lingén, Teklenburg, Mark, Hanau Erfurt te niewiadomo komu się uстанą.

O przyszłej konstytucji Królestwa Westfalskiego tylko słyszemy, że Szladhecki stan będzie utrzymany, lecz straci cawne przywileje; konskrypcya wojskowa ma być wprowadzona bez żadney różnicy dla wszystkich obywatelów; kraj utrzymać powinién 30 t. żołnierza; co nie jest najwięcej na prowincye dość ludne i obszerne. Dobra skarbowe będą podzielone na dwie części; pierwsza dostać się ma w nadgródę zastużonym Generalom wojsk Francuzkich; druga zostanie własnością skarbu publicznego, w twierdzy Magdeburgu ma być utrzymywany garnizon 12 t. Miasto Cassel stolica kraju; czasem jednak panujący mieszkać ma w Bruhwicku. Wszystkim wierzycielom domu Brandenburgskiego zalecono, ażeby pretensye swoje przed rządem nowym składali z dowodami przyzwonem.

Niedawno tu umarł weteran Porucznik strzelców, Wilkómm lat blisko 100 mający. Podczas wojny 7 letniej piętkroć był ciężko raniony; pod Kunnersdorf leżał długo między zabitemi; do zdrowia powracając nigdy nie chciał być twolnionym od służby; chce, zawsze odpowiadać; za Fryderyka umrzeć. W bitwie pod Leuthen miał szczęście Króla swoliego ratować od przypadku. Wojnę 7 letnią statecznie nawał czasem najszczęśliwszym w życiu swolim: W ostatniej starości acz nie ciężnie oddalił się ze służby; wiek skończył na łonie familii pensją opatrzony ze skarbu, zawsze zdrow i wesoły, w tenczas tylko zażmucony, gdy wspomniał; że służyć już nie może.

LONDYN d. 1 września. Z Lisbony dwie przeciwne wiadomości rząd odebrał; pierwszą już dawniej rozgłoszoną; że w Maiu, G. Liniers odpędziwszy naprzód wodzów Angielskich od oblężenia Buenos Ayres; dosięgnął ustępujących pod Ensenada; bitwę stoczył; odniósł zwycięztwo, 2 t. ludzi trupem położył; obległ Maldonado; zdobył twierdzę; i za naszymi pospieszając zamknął ostatki w Montevideo, i wodę przeciw. Dopomogły temu w tém przedsięwzięciu posiłki odebrane od Wice Króla Peruńskiego z Limy; które 8 t. Hiszpanów; 15 t. Murzynów miały wynosić. Według drugiej po-

wieści, wodzowie Angielscy nie tylko Buenos Ayres, ależ Limę zdobyć miel; ostatniemu zwycięztwu nikt u nas wiary dać nie chce, gdyż rzecz jest pewna, że G. Crawford nie do Peru lecz do Platy był przeznaczony.

Parlament przed rozwiązaniem swolim dał moc rządowi umiarkowania do czasu twardych przepisów sławnego aktu nawigacyi Cromwella, który zabraniał obcym narodom na okrętach swolich zprawdzać do portów Angielskich inne prócz własnych produktów. Dzisiaj Król pozwala narodom obojętnym przywozić do nas gdziekolwiek wzięte zboże, drzewo, pienkę, len, żelazo; miedz; smołę, płoną żaglowe, inne potrzeby służące do budowy okrętowej.

Z Gibraltaru wiadomość przysłała, że Lord Colingwood zostawiwszy 8 tylko linowych okrętów przed portem Cadix na postrzeganie obrótów nieprzyjacielskich tu i w Carthagenie; sam z inszem udał się ku wschodowi, i stanął przed ciastiną Dardanelską; gdzie zmocniony eskadrą Admirala Martina może raz jeszcze zagrozić Turckiej stolicy, i Portę skłoni do pokoiu. Wiatr północny nie dozwolił do 10 d. sierpnia Anglikom wnieść do ciastiny; z tego zdarzenia korzystając Ottomanie zprówadzili do zamków swolich wiele żołnierza; dział; amunicyi chcąc przez sice zatrudnić. Między innemi Officerami Francuzkiem znajdował się także G. Gardanne przeznaczony na poselstwo do Persyi.

Ustąpienie wojsk Szwedzkich i Angielskich z Stralsundu zastanowiło uwagę publiczności naszej; która nadzieję miała widzieć dłużey bronioną twierdzę, tak dawnó i pilnie opatrzoną. Domyslić się łatwo, że równym sposobem wkrótce wyspa Rugen dostanie się nieprzyjacielowi, gdyż przesmyk oddzielający ją od lądu Pomieranii nie jest szeroki i do przejścia trudny. Tymczasem odebrałismy z główney kwatery Króla Gustawa Adolfa w Plungentien następujące doniesienie.

Magistrat Stralsundu i znaczniejsi obywatele Pomorscy próżnę podali Monarsze, ażeby miastu na zniszczenie wystawiać nie chciał. Odpowiedziało, że wodz Francuzki odrzucił wezwanie do ugody kilkakroć podane; zatemi Szwedzi muszą bronić własności, wkrótce potem Król przez G. Adiantanta Vegeack zapytał się rozkazał mieszczan; co wybierają; bronić o czyżnę i wystawić miastu na upadek w oblężeniu zwycięzayny; w takim razie Monarcha gotów jest użyć żołnierzy Szwedzkich; i liczbę nawet podobnych nowem posiłkami; czyliż zachować w całości wszystko, i poddać się nieprzyjacielowi. Magistrat i obywatele na radę zwolali drugą część obrali. Pozwolił i na to Monarcha; więc natychmiast rozkazano żołnierze; żywność amunicyę zawady obozowe część artyleryi przewozić do Rugen. Jakoz w nocy z d. 18 na 19; i znów z d. 19 na 20 wszystko z pospiechem wielkim uprowadzono; tak iż z Szwedów zaden w mieście nie został.

Ostatnie wyszły bataliony; które przez 2 dni i 2 nocy bezprzestannie czuwały na walach; ażeby pracujący w szancach Francuzi postrzedz nie mogli coś dzieić się w mieście, i dzieło szturmem pomieścić. Sam Gustaw Adolf przez ten czas cały z konia prawie nie zsiadał. Armat i mozdzerzów bardzo wiele zagwozdżono; lawety porabano. Za-

tém obywatele Stralsundu wysłali deputatów do Marszałka Brune, za którymi pośpieszył komendant miasta Peyron, i o kapitulacyą prosił; którzy nie przyjaciele podpisywać nie chcąc, wieczorem ledwie d. 20 kilka regimentów na załogę wprowadzili.

Admiralicya ieszcze nie ogłasza raportów Admirala Gambier i Lorda Catchart, w milczeniu głębokim posyłając dla nich znaczne posiłki, ażeby zmordowani obroną Duńczycy, nakoniec liczbą i czasem pokonanemi zostali. Admiral Strachan zawinął do Plymouth dla naprawy kilku okrętów zkolatanych burzą; 4 liniowe zostawił pod Rochefort, które mają uważać obrot eskadry Francuzkiej w tym porcie złożoney z, 6 liniowych, 4 fregat, 4 korwet.

Taż Admiralicya rozkaz ogólny wydała na łapanie Duńskich okrętów po wszystkich morzach; iakoż ich bardzo wiele codziennie doprowadzamy do portów naszych. Thornton który długo posłował w Niemczech północnych powrócił do oycyzny; Lord Hutchinson powtórna podróż przedsięwziął do Memla. Po zaczętej wojnie z Duńczykami Anglia utraciła wszystkie komunikacye z Europą północną przez porty Husum i Loeningen; jedyna tylko droga została przez Gothemburg miasto Szwedzkie. Hollenderskie porty zamykaliśmy dotąd bardzo ściśle, nie pozwalając do nich zawiać okrętom narodów obojętnych nawet; lecz ponieważ Gustaw Adolf niedawno poddanym swoim zostawił wolny handel z Batawami, rząd nasz stosując się do myśli przymierzenia, zabronił Anglikom zatrzymywać statki Szwedzkie, gdy do Hollandyi będą płynąć lub zlatąd powracać.

Xiężna Gloucester bratowa Królewska umarła lat mając 72. Z Amerykanami rzecz nie rozstrzygnięta, ieszcze nawet posłowie Rptey nie odebrali od rządu swego instrukcyi co czynić mają. Podobne temu zatargi ma kompania wschodnio Indyjska z Chińczykami. Angielska maytek w porcie Canton zabił kraiowca. Wice Król domagał się ukarania śmiercią mordercy; wymawia i się Anglicy, twierdząc że człowiek ów uciekł. Wice Król przerwał wnet wszelkie związki, gotując ostrzejsze środki, iakimi są aresztowanie ludzi naszych w mieście, zabor towarów, odmówienie żywności, iak już bywało nie raz w podobnym zdarzeniu. Dał jednakże Anglikom czas trzydniowy do rozmyślu.

PARYZ d. 3 września. Minister wewnętrznych interesów, opowiadając zgromadzeniu prawodawczemu co poprzednik jego Champagny uczynił, donosił że kanał rzekę Ourcq prowadzący do Paryża rychło będzie dokończony; iako i ten który rzekę Escaut z Squaną połączy w 18 miesiącach. Port Anvers uzbroiony zupełnie, raz pierwszy obywatele w murach swoich uyrzeli okrętów od 74 i 80 armat; 14 takich budować zaczęto. Flessingue już może przyjąć wojenne eskadry, Calais, Dunquerque, Rochefort naprawione; w Cherburgu robota idzie z pośpiechem. Rolnictwo w całym państwie zakwita, trzody pięknych owiec, stada dzielnych koni rozmnożone. Księgi handlowa, leśna, inne przepisy do porządku dobrego potrzebne, nie nowe pisać kazano, lecz napisane za Ludwika 14 przeyrzeć, poprawić, do dzisiejszych okoliczności przystosować i wykonać. Zprowadzali dawniej Francuzi wiele towarów Angielskich, nayspotrzebniejsze,

naulubiejsze dziś mają z fabryk własnych; rozszerzony przemysł nadgradza im stratę handlu morskiego. Wystawienie przed kilku miesiącami na widok publiczny w Paryżu Francuzkich produktów, nigdy nie było świetniejsze, i dowiodło, iak dziś przemysł w narodzie rozmaity jest i wydoskonalszy. Odmian zrobionych w stolicy, przydanych ozdób i wygod, budowli zaczętych i projektowanych opisywać nie trzeba, są pod okiem narodu. Monument G. Desaix postanowiony na wierzchołku gór Alpeyskich. Wszystkie Kościoły katedralne i domy Biskupie w departamentach naprawione i opatrzone. Wojna przeszkodziła ufundować szkołę powszechną, Université, w czasie spokojnym rzecz będzie dokonana. Tymczasem w 35. Lyceach edukacyą dajemy 8 tysiącom uczniów, między którymi jest 5700 kosztem publicznym utrzymywanych. W 12 szkołach prawa jest z tysiące uczniów.

Wymiar meridianu od Barceliony do wysp Balearskich w roku terażniejszym nastąpi. Obserwatorium w Pantheonie przywrócone, Turyńskie Astronomiom znowu oddane. Rozkrzewiając nauki pożyteczne i przyjemne rząd usiłuje, ażeby język Francuzki doskonalil się naybardziej, a przez piękne dzieła utrzymał opinią dotąd o nim powziętą. Z postępów duchowieństwa, tolerancyi rząd kontent, o zadnych sporach względem religii nie słycać. Żydzi przytulił imie i obowiązki synów Francyi. Skarb publiczny przed tem nie był w lepszym stanie. To wszystko rząd sprawował podczas wojny; spokojney chwili użył ażeby okazał więcej; spoczywają Mocarstwa dziś iakowe, sama tylko Anglia znosi brzemie wojny.

WIEDEN d. 16 Września. Dyrektor domu sierociego w stolicy naszej w nadgrode 50 letnich zasług, Gallus Andre otrzymał od Cesarza pensyi dożywotney 3300 zlot. ryms. Akademia sztuk wyzwolonych na ost tniem posiedzeniu dystyngwującym się uczniom zwyczajne nadgrody rozdawała.

Pogłoska o nastąpić mającem wkrótce zajęciu twierdzy Braunau przez woyska Austryackie zawczesną, była; podzisdzień Francuzki garnizon spokojny jest, żadnego przygotowania do odwrotu nie czyniąc. Arcy Xięże Ferdynand w Paryżu iakoby, rozumieć trzeba iż nayważniejsze negocyacye temu są powierzone; spodziewamy się że ułatwi razem trudności zachodzące względem wspomianey twierdzy.

KROLEWIEC d. 24 Września. Dziś wiadomość nowa, że Coppenhagę Anglikom poddano przez kapitulacyą; dzień niewiadomy; przydają iż zwycięzca stolicę przez 6 tygodni trzymać będzie; w której 800 domów bomby zniszczyły; ocalając resztę miał ugody szukać G. Peymann.

W Berlinie d. 7 Gubernator Marszałek Victor ogłosił, że gdy woyska Francuzkie z Pruskich państw ustępować nie mają, dopóki zupełnie wykonane nie będą warunki ostatnich traktatów, żaden z Officyerów cudzoziemskich znajdując się w tej stolicy munduru nosić nie powinien. Ze Francyi prowadzą wiele ludu na dopełnienie półków rozłożonych na północy. Słycać iż kraj Bareuth dostać się ma następcy tronu Bawarskiego. W mieście Jena ma być założona Universitas dla wszystkich krajów do związku Reńskiego należących. Do okolic Hamburga i Lubeck przyszła dywizya liczna woysk Francuzkich; Hollenderskich do Hannoveru.